

Wrocław 19. 09. 2023 r.

Ocena

osiągnięcia naukowego, dorobku publikacyjnego, działalności dydaktycznej i organizacyjnej
doktora Jakuba Adama Niebieszczkańskiego
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk
humanistycznych w dyscyplinie archeologia

Dorobek naukowy, aktywność organizacyjna i dydaktyczna

Doktor Jakub Adam Niebieszczkański uzyskał stopień magistra archeologii w 2012 roku, a doktorat w roku 2017 (tytuł rozprawy doktorskiej nie został podany w Autoreferacie). Od 2019 roku jest zatrudniony w na etacie adiunkta na Wydziale Archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Do momentu uzyskania stopnia doktora był współautorem rozdziałów w monografiach naukowych (7 tekstów), artykułów w czasopismach naukowych (4) oraz wystąpień konferencyjnych (6). Po uzyskaniu stopnia doktora w zakresie archeologii dorobek naukowy Habilitanta został znacznie rozbudowany. Składa się na niego bez mała w całości współautorski zestaw prac, zarówno rozdziałów w monografiach (4) jak i tekstów w czasopismach naukowych (21). Znajdują się wśród nich prace w wysoko punktowanych czasopismach o globalnym zasięgu jak *Journal of Archaeological Science* czy *Præhistorische Zeitschrift*. Publikacje te, wraz z wykazem wybranych wystąpień konferencyjnych po doktoracie, stanowią świadectwo dużej aktywności naukowej Habilitanta.

W elektronicznych bazach znaleźć można 145 cytowań Habilitanta z indeksem Hirscha 6 (źródło: *Publish & Perish*), co w obrębie nauk humanistycznych jest dobrym osiągnięciem świadczącym o tym, iż jego prace są czytane i cytowane. Kierował projektem Narodowego Centrum Nauki w programie OPUS oraz uczestniczył w roli wykonawcy w szeregu projektów uzyskiwanych w konkursach ogólnokrajowych, w których realizował prace geoarcheologiczne. Podobnie przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych, kierował projektem Narodowego Centrum Nauki w programie Preludium oraz uczestniczył w roli wykonawcy w projektach finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki czy Narodowy Instytut

Dziedzictwa. Godny podkreślenia jest zakończony monografią efekt działań Habilitanta w ramach programu Preludium (podpunkt 'a' w wykazie pozostałych publikacji autora po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych).

W wykazie osiągnięć dydaktycznych w zasadzie brak informacji o aktywności dydaktycznej Habilitanta na uczelni macierzystej. Skoro jednak w roku akademickim 2019/2020 otrzymał nagrodę dla najlepszych wykładowców UAM, można założyć, iż realizuje on również zajęcia dydaktyczne dla studentów, poza wspomnianymi w Autoreferacie okolicznościowymi warsztatami czy wykładami gościnnymi.

Doktor Jakub Adam Niebieszczanski wykazuje działalność popularyzatorską w postaci wywiadów medialnych czy prowadzenie portali społecznościowych. Był współorganizatorem sesji naukowych w ramach dwóch konferencji EAA w Kilonii i Barcelonie. Jest również Opiekunem Koła Naukowego Studentów Wydziału Archeologii UAM a także Sekretarzem Polskiego Instytutu Archeologicznego w Atenach.

Prócz wymienionej nagrody za pracę dydaktyczną, w Autoreferacie wymieniono również stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców (2020), trzykrotne nagrody w programie IDUB za publikacje naukowe oraz nagrody Rektora UAM w roku 2021 i 2022, co świadczy o znaczącej aktywności naukowej po doktoracie.

Osiągnięcie naukowe

Jako Osiągnięcie naukowe Habilitant przedstawia w Autoreferacie (o nienumerowanych stronach) cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pod zbiorczym tytułem: *Geoarcheologia i archeologia środowiskowa jako narzędzia poznania aktywności osadniczej i obrzędowej społeczności neolitu i epok metali w wybranych regionach Europy*. Składa się na nie trzynaście publikacji, z których w zdecydowanej większości Habilitant jest pierwszym bądź korespondencyjnym autorem. Dzieło habilitacyjne ukazuje, na przykładzie czterech obszarów próbnych z Europy, możliwości geoarcheologii w uzyskiwaniu wiedzy o aktywności osadniczej i obrzędowej społeczności neolitycznych i z wczesnych epok metali. Są to następujące obszary próbne:

- OBSZAR I – Północne pojezierza Środkowej Europy – Dolina Samicy w środkowej Wielkopolsce i osada obronna z wczesnej (kultura unietycka) i późnej (łużyckie pola popielnicowe) epoki brązu w Bruszczewie (II i pierwsza połowa I tys. p.n.e.);
- OBSZAR II – Kotlina Karpacka - Dolina środkowego Dunaju i mikroregion osadniczy Kakucs-Turján ze środkowej epoki brązu (pierwsza połowa II tys. p.n.e., kultura Vaty);

- OBSZAR III – Pogranicze Europy Środkowej i Wschodniej – Krajobrazy kurhanowe z neolitu (kultura ceramiki sznurowej) i środkowej epoki brązu (kultura komarowska) w Dolinie Dniestru oraz jego dorzeczy (III i pierwsza połowa II tys. p.n.e.);
- OBSZAR IV – Południowe Bałkany w strefie Morza Egejskiego - Dolina Anthemousa w północnej Grecji i badania sieci osadniczej z neolitu i epoki brązu (VII – II tys. p.n.e.).

Obszar I Osiągnięcia dotyczący ziem polskich, dokumentowany w publikacjach 2-4 z wykazu osiągnięć, przynosi geoarcheologiczne ustalenia dla osady w Bruszczewie poprzez dodanie do prahistorycznej sieci osadniczej wyspy, rekonstrukcji zasięgu jeziora, jego transgresji we wczesnej epoce brązu oraz momentu jego zarośnięcia wraz z konsekwencjami jakie te zjawiska miały dla obrazu osadnictwa pradziejowego skupionego wokół tego zbiornika wodnego. W prezentowanych badaniach wykorzystano szeroki pakiet metod badawczych powszechnie stosowanych w badaniach środowiskowych. Zastosowane metody wraz z ich omówieniem przedstawione zostały w ostatniej pozycji z wykazu osiągnięć (publikacja 4). Przedstawione badania stanowią według autora aplikacji dowód na to iż, „obszar jeziorny północnej Europy Środkowej stanowi doskonały rezerwuar danych, dostępnych metodom archeologii Środowiskowej”, z czym bez wątpienia trudno się nie zgodzić.

Obszar II Osiągnięcia dotyczy terenów Kotliny Karpackiej w dolinie Dunaju, gdzie autor współrealizował badania magnetometryczne w celu określenia zasięgu przestrzennego osady Kakucs-Turjan. Uzyskane zobrazowanie zasięgu stanowiska i jego wewnętrznych podziałów stało się podstawą weryfikacyjnych wierceń sondażowych. W trakcie badań wykopaliskowych natomiast przeprowadzono analizę osadów (sedymentologiczną i geochemiczną) wybranych obiektów archeologicznych i ich otoczenia, co umożliwiło wnioskowanie na temat sposobów wykorzystania przestrzeni osadniczej. Badania związane z Obszarem II osiągnięcia zostały przedstawione w trzech publikacjach wieloautorskich, z których w dwóch Habilitant jest autorem pierwszym i korespondencyjnym.

Obszar III Osiągnięcia dotyczący geograficznie obszarów naddniestrzańskiej Zachodniej Ukrainy, dokumentowany w publikacjach 2-4 z wykazu osiągnięć, przynosi geoarcheologiczne ustalenia dotyczące prawidłowości w lokowaniu w krajobrazie cmentarzysk kurhanowych kultury ceramiki sznurowej oraz kultury komarowskiej (analizy przestrzenne) oraz nieinwazyjnych badań (magnetometria i wiercenia) samych kurhanów tych kultur. Szczególnie interesujące wydają się wyniki dotyczące definiowania pozostałości przykurhanowych domów kultowych umożliwiające ich identyfikację kulturową. Wyniki badań przedstawił Habilitant w trzech wieloautorskich pracach, których za każdym razem był

autorem korespondencyjnym odpowiedzialnym w dużej części za przeprowadzenie analiz i ich upowszechnienie.

Obszar IV Osiągnięcia dotyczący geograficznie północnej Grecji, dokumentowany w publikacjach 11-13 z wykazu osiągnięć, przynosi geoarcheologiczne ustalenia dotyczące sieci osadniczej z neolitu i epoki brązu. Obszar IV Osiągnięcia podzielony został na dwie części dotyczące dwóch stanowisk archeologicznych: Nea Raedestos oraz Gona. Badania pierwszego z nich dotyczą dwie publikacje z wykazu osiągnięć (nr 11 i 12). Wiercenia wykonane na stanowisku, w oparciu o wcześniejszą tomografię elektrooporową, pozwoliły m.in. ustalić iż najgłębsze warstwy antropogeniczne rejestrowane w sąsiedztwie tellu związane są z okresem środkowego neolitu. Ostatnia natomiast publikacja Osiągnięcia (nr 13) wyników badań geoarcheologicznych w Gonie, które m.in. pozwoliły na analizę stratygrafii najbliższej okolicy stanowiska i charakterystykę paleośrodowiska wokół niego.

Przedstawiane do oceny Osiągnięcie właściwie prezentuje możliwości poznawcze stosowania metod geoarcheologicznych i paleoprzyrodniczych w archeologii. Doktor Jakub Adam Niebieszczanski w wielu miejscach przytacza właściwe argumenty za ich stosowaniem. Lista przedstawionych do oceny publikacji składa się z wysoko punktowanych czasopism, dostępnych online, o zasięgu międzynarodowym. Co warto podkreślić, Doktor Jakub Adam Niebieszczanski wykazuje się umiejętnością organizowania zespołów badawczych, planowania i realizacji badań a także sprawnością publikowania uzyskanych wyników.

Można mieć wątpliwości formalne wobec uwzględnienia na liście publikacji głównego Osiągnięcia, jego obszaru IV, wyników badań uzyskanych przed uzyskaniem przez Habilitanta stopnia doktora nauk humanistycznych w ramach projektu NCN w konkursie PRELUDIUM (konkurs na projekty badawcze realizowane przez osoby nieposiadające stopnia naukowego doktora). Dotyczy to szczególnie pozycji 11 z wykazu osiągnięć, artykułu wieloautorskiego opublikowanego w czasopiśmie *Quaternary Research*, gdzie wprost podany jest numer grantu Preludium jako źródła finansowania opisanych badań. W Autoreferacie Habilitant ogranicza się jedynie do stwierdzenia, iż chodzi o nowe dane lub ich interpretację wobec wyników ujętych w dysertacji doktorskiej, co jednak według mnie wymuszać powinno szczegółowe wykazanie co jest dorobkiem powstałym w ramach rozprawy doktorskiej a co nowymi ustaleniami, tym bardziej iż chronologicznie praca doktorska i złożony do recenzji artykuł są zbieżne (rok 2017).

Niewątpliwie najsłabszą częścią Autoreferatu jest jego Podsumowanie. Bez mała połowa z tego ustępu zawiera ogólne stwierdzenia o zaletach archeologii środowiskowej i stosowania metod geoarcheologicznych. Stwierdzeń oczywiście o tyle prawdziwych co stanowiących dość powszechną i od dawna akceptowaną wiedzę. Przecież studia

paleoprzyrodnicze stosowane są wraz z metodami geoarcheologicznymi w archeologii od dekad i to nie tylko dla tła przyrodniczego stanowiska czy zjawisk kulturowych ale właśnie dla pogłębionych interpretacji środowiskowych, społecznych, gospodarczych etc. Cztery ostatnie akapity Podsumowania, pełne ogólnych stwierdzeń są w zasadzie niepotrzebne a mogłyby być zastąpione przez fragmenty bardziej szczegółowo podsumowujące zrealizowane przez Habilitanta zadania badawcze. Są one bowiem w Podsumowaniu potraktowane zbyt zdawkowo.

Podsumowanie

Z obowiązku Recenzenta zostały wyżej zamieszczone niektóre krytyczne spostrzeżenia, ale biorąc pod uwagę całość dorobku oraz przedstawione do oceny Osiągnięcie należy podkreślić, że Doktor Jakub Adam Niebieszczanski wykazał się bardzo dobrą znajomością przedstawianej problematyki stosowania szerokiego spektrum badań interdyscyplinarnych na potrzeby archeologii.

Należy stwierdzić, iż publikacje składające się na osiągnięcie naukowe będąc wysokiej jakości pracami źródłowymi, zawierają również syntetyczne elementy procesu badawczego realizowanego przez Habilitanta. Moim zdaniem pozwala to uznać Osiągnięcie wykazywane przez Habilitanta jako kwalifikujące do ubiegania się o status samodzielnego pracownika nauki i dopuszczenia do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego, o co niniejszym wnoszę.

VIDI DECANUS

DZIEKAN
Wydziału Archeologii

prof. dr hab. Andrzej Michalowski